

DOSSIERTÈCNIC

FORMACIÓ I ASSESSORAMENT AL SECTOR AGROALIMENTARI

N43

RACES AUTÒCTONES (I)

Juny 2010

P03 Les races autòctones catalanes **P05** Races bovines **P05** Vaca Bruna dels Pirineus **P10** Vaca de l'Albera **P13** Vaca Pallaresa **P17** Races ovines **P17** Ovella Ripollesa **P21** Ovella Xisqueta **P26** Ovella Aranese **P31** Cabra Blanca de Rasquera **P36** L'Entrevista

ruralCat

La comunitat virtual agroalimentària
i del món rural

www.ruralcat.net

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Agricultura,
Alimentació i Acció Rural**
www.gencat.cat/dar

CABRA BLANCA DE RASQUERA

01 Origen

L'origen i la història d'aquesta agrupació racial són confusos, ja que no existeix document escrit que reveli i avaluï la presència d'aquests animals en aquests paratges de les Terres de l'Ebre amb anterioritat a la primera meitat del s. XX. Únicament a les Ordenacions Municipals de la Vila de Rasquera (Ribera d'Ebre) de l'any 1573 es fa referència a la població cabruna d'aquests indrets, sense especificar cap apunt morfològic. No obstant això, la tradició oral dels seus habitants confirma la presència d'aquests animals, clapats de negre sobre fons blanc o totalment blanc-cremosos, des de principis de segle XX. Per la seva morfologia i semblança amb les cabres Blanques Celtibèriques de Castelló, Guadalajara i Albacete, la inclouríem en el grup dels descendents del tronc de la Capra prisca. Encara que també podria ser plausible pensar que va existir una certa influència de l'antiga cabra Catalana, de pelatge blanc o clapat de negre, documentada ja al s. XIV i extingida a mitjans del s. XX.

La dècada dels 50 representà la seva època de màxima esplendor, ja que el cens sobrepassava els 30.000 exemplars en les comarques tarraconines on s'ubica. Diversos factors, principalment de tipus social, econòmics i de política forestal d'una determinada època, han estat els màxims responsables de la tendència regressiva d'aquesta població, i de l'espècie en general, sobretot en les darreres dècades. Actualment, el seu nombre no sobrepassa els 6.000 exemplars, encara que en aquestes comarques de les Terres de l'Ebre la Cabra Blanca –tal com és coneguda per aquests indrets– continua representant més del 30% del seu cens cabrum.

Al no estar encara reconeguda oficialment com a raça, considerem la població com una Agrupació Racial, havent-ne iniciat a partir de l'any 2004 –a través d'un conveni de col·laboració entre el DAR (Generalitat de Catalunya) i la Universitat Autònoma

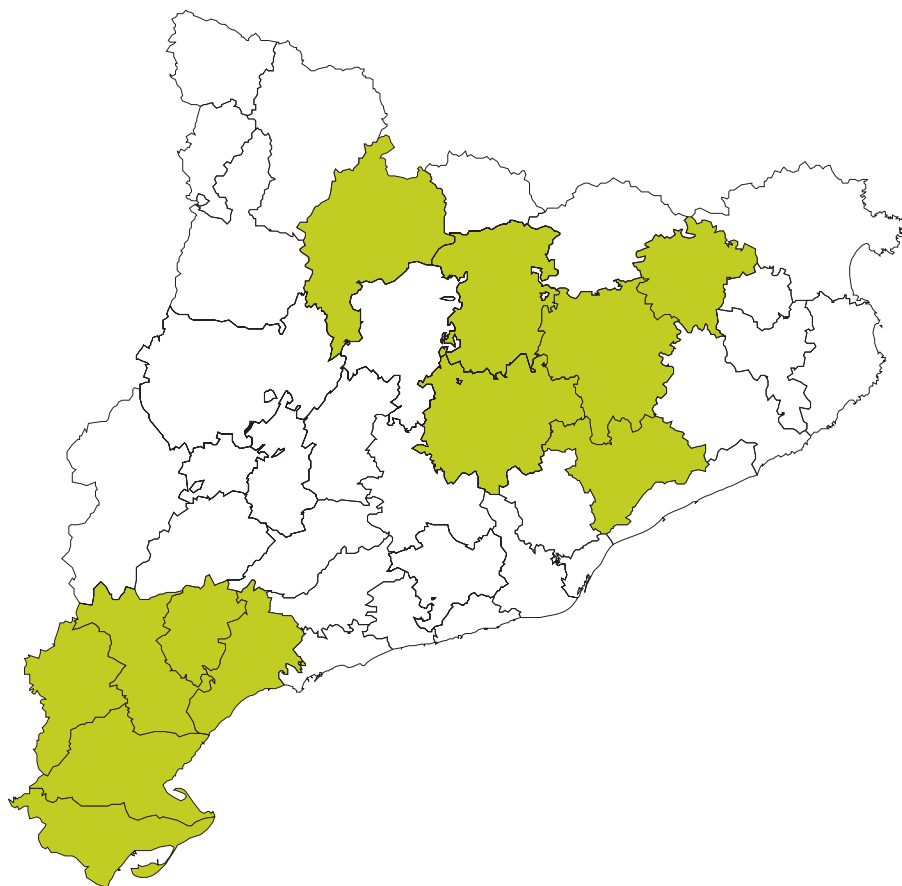
de Barcelona–, els estudis corresponents per a la seva caracterització morfològica, productiva i genètica, envers el seu possible reconeixement oficial. Aquest any 2010 s'ha conformat l'"Associació de Ramaders de Cabra Blanca de Rasquera", que vetllarà, a partir d'ara, per la conservació, el foment i la millora d'aquest últim reducte de patrimoni genètic cabrum de Catalunya.

02 Distribució geogràfica i censos

Tant en els seus orígens com en la seva expansió, aquesta raça ha ocupat sempre les cinc comarques més meridionals de Catalunya, conegudes genèricament com a Terres de l'Ebre, en concret: Ribera d'Ebre, Baix Camp, Terra Alta, Baix Ebre i Montsià, havent desaparegut, fa uns anys, d'aquesta última i amb una distribució molt desigual en les quatre restants. La tendència regressiva de la raça l'estava desplaçant –de forma accelerada en els darrers anys– cap a les zones més muntanyoses d'aquestes comarques, principalment les Serralades de Cardó i Tivissa (Ribera d'Ebre) amb el 40% del cens, i la Serralada Prelitoral del Baix Camp, també amb un 40%, possiblement els seus llocs d'ori-

gen ancestral. L'any 2004 únicament restaven 12 explotacions de Cabra Blanca, amb un total de 4.864 animals (5% mascles). Destacaven els municipis de Tivissa i Rasquera amb 3 ramats cadascun, a la comarca de la Ribera d'Ebre; i amb 2 explotacions el municipi de Vandellòs, a la comarca del Baix Camp.

Durant els anys posteriors algunes explotacions van anar tancant. La causa principal fou l'edat elevada dels seus propietaris i l'absència de relleu generacional (com en altres races i indrets, aquest no supera de llarg el 20%). No obstant això, i tal vegada a causa del coneixement i la difusió mediàtica que s'ha fet de la raça durant tot aquest temps, el cens no ha disminuït (fins i tot s'ha incrementat lleugerament), havent comprat els ramats (o part d'ells) altres criadors de zones tan allunyades de les d'origen, com l'Alt Urgell o el Vallès Oriental. Actualment, el cens de reproductors el xifrem en 5.894 individus, distribuïts en 31 explotacions, havent-hi efectius de la raça, per ordre d'importància, en les comarques següents: Ribera d'Ebre, Baix Camp, Baix Ebre, Terra Alta, Vallès Oriental, Alt Urgell, Priorat, Osona, Bages, Montsià, Berguedà, i Garrotxa.

Figura: Originària de les Terres de l'Ebre, en els darrers anys la Cabra Blanca de Rasquera s'està expandint per altres comarques interiors de Catalunya.

La Cabra Blanca de Rasquera és l'últim reducte de patrimoni genètic cabrum autòcton de Catalunya.

Foto: Ramat de cabres blanques (CBR) a la Muntanya de Llens (Rasquera), cap al 1938. Autor: Arxiu Municipal de Rasquera. Santiago Álvarez.

03 Descripció de la raça

D'origen filogenètic incert, provindria de l'ancestre prehistòric *Capra prisca* amb influència de *Capra aegagrus*, especialment de la forma pirinenca. Els individus són de proporcions mitjaneres amb tendències sublongilínies, de format eumètric i amb perfil frontonasal recte a subconvex.

El pelatge predominant és el clapat de negre sobre fons blanc (70% dels individus), seguida

Foto: Magnífic i elegant exemplar de Cabra Blanca de Rasquera. Autors: Jordi Jordana i Sergi Carné

Les Terres de l'Ebre és la zona d'origen aquesta raça que, en els darrers anys, s'ha anat expandint per altres comarques interiors de Catalunya.

de la totalment blanca (15%). De forma minoritària també es donen, i són acceptades, la policromada en crema (6%) i la policromada tricolor en negre i crema (7%), ambdues sobre fons blanc. Esporàdicament (<2%), i amb tendència regressiva, poden aparèixer clapats en castany, amb enfosquiment de les regions distals, d'un marcat fons "pirinenc". Els animals tenen orelles grans, caigudes i dirigides cap endavant; i amb presència de banyam en els dos sexes. Respecte a les banyes existeix una gran varietat en la forma, destacant les de tirabuixó (*prisca*), en sabre (*aegagrus*) i cargolada (espiral oberta amb una o dues voltes, i disposada lateralment a l'alçada de les orelles). En les femelles predomina la de tirabuixó (45%) en els mascles la del tipus cargolada (60%).

Els bocs solen pesar de 65 a 70 kg (amb una alçada mitjana a la creu de 77 cm) i les femelles de 55 a 60 kg (amb una alçada mitjana a la creu de 72 cm). L'orientació productiva està dirigida a la producció de cabrits de llet, amb un pes viu de 7 a 10 kg, uns 113 g de guany mitjà diari, de mitjana, i un 55% de rendiment a la canal. Les femelles presenten una bona aptitud maternal per a l'adopció de cabrits. Els animals s'exploten en règim extensiu la

Majoritàriament de pelatge clapat de negre sobre fons blanc, presenta una gran varietat de cornamentes, destacant en les femelles les de tirabuixó i en els mascles les cargolades.

Foto: Encara que el pelatge predominant és el clapat de negre, la totalment blanca continua mantenint un elevat percentatge en la raça. Autors: Jordi Jordana i Sergi Carné

major part de l'any, amb l'aprofitament de les pastures forestals de serra.

04 Situació actual: programa de conservació

Encara que el cens actual de la raça no difereix pas massa del que hi havia no fa gaires anys

(al voltant dels 5.000 exemplars), la situació i perspectives envers el seu futur els podem considerar diametralment diferents. Fa pocs anys, l'hauríem considerat –gairebé sense por a equivocar-nos– en estat crític d'imminent perill d'extinció, i sense visos de solució. L'escassa dotzena d'explotacions que hi havia, l'elevada edat dels pastors i el baixíssim relleu garantit,

així ens ho feien pensar. Però vet aquí que, en poc temps, el nombre d'explotacions quasi s'ha triplicat –no així els efectius–. Això ens està indicant que altra gent, fins i tot de comarques molt allunyades de les d'origen, s'interessen per la raça; i això és bo. Aquests representen actualment un 30% dels criadors amb, encara, un poc menys del 15% dels efectius. Però, pel que sembla, la tendència és creixent. La demanda d'exemplars de Cabra Blanca en diferents indrets va en augment. Tal vegada perquè sigui la d'aquí, tal vegada perquè desbrossa de forma molt satisfactòria el sotabosc, tal vegada perquè dóna un cabrit d'excel·lent qualitat, tal vegada..., el cas és que va en augment.

El suport i ajut mostrats cap a la raça per part del DAR de la Generalitat de Catalunya, al promoure i finançar els estudis corresponents en aquesta població, a través de la Facultat de Veterinària de Barcelona, han estat decisius. No està massa bé el dir-ho –ja que en som part implicada–, però en aquests anys se l'ha caracteritzat, entroncat filogenèticament i s'ha pautat la seva uniformització; estant a hores d'ara en disponibilitat de poder presentar una proposta ferma d'estàndard racial, de cara a reglamentar el seu futur Llibre Genealògic. Els estudis genètics portats a terme han permès donar les recomanacions més adients per

Foto: La Cabra Blanca de Rasquera presenta una gran varietat en la forma del banyam, predominant, però, les de tirabuixó i cargolades. Autors: Jordi Jordana i Sergi Carné

La Cabra Blanca de Rasquera, a més de ser una eficaç desbrossadora del sotabosc, produeix un cabrit de llet d'excel·lent qualitat.

a una òptima programació dels aparellaments, tant a nivell d'explotació, de poble, així com per zones de pastura; amb l'objectiu de minimitzar la consanguinitat i mantenir la màxima diversitat genètica. L'elecció, amb criteris genètics, de bocs representatius de la raça per a la conservació criogènica de dosis seminals, és una de les activitats prioritàries que s'han engegat aquest any.

Però el més important de tot és que s'ha aconseguit, o s'està a un pas d'aconseguir-ho –manquen tan sols uns darrers serrells legals–, la creació, per aquest any 2010, de l'associació de ramaders de la raça, tasca feixuga i meritòria en la qual hi han tingut molt a veure l'Oficina Comarcal del DAR de la Ribera d'Ebre i l'Ajuntament de la vila de Rasquera. Aquest, veritablement, ha estat el pas més important de la raça vers la seva recuperació.

Foto: Ramat de Cabra Blanca de Rasquera amb una gran varietat policroma. Autora: Montserrat Vicilla

A partir d'aquí, tot és possible. I de forma similar a altres poblacions autòctones catalanes –ovelles, principalment–, la millora de la qualitat del principal producte generat per aquesta raça, el cabrit de llet, ha d'ésser objectiu prioritari i bàsic en la selecció i futur productiu de la raça. No obstant això, l'assoliment d'una oferta homogènia i eficaç comercialització, així com l'obtenció d'una

Denominació d'Origen i/o Marca de Qualitat que comportés un valor econòmic afegit al cabrit, hauria d'ésser també objectiu prioritari, i, així doncs, la pròpia qualitat del producte podria emparar la pròpia preservació de la raça. No ens hem d'oblidar, ni molt menys, d'un altre producte d'interès, d'elaboració artesana, antiga i molt tradicional en aquestes comarques, i que ha tornat a ressorgir en els darrers anys potenciant la gastronomia turística

Foto: Els ramats de cabres realitzen una gran tasca en el manteniment del paisatge i la prevenció d'incendis forestals. Autora: Montserrat Vidilla

de qualitat: l'anomenat "Crestó de Cabra Blanca". Es tracta d'un plat escabexat, de cabrit castrat i engreixat de forma natural a la muntanya durant un parell d'anys, i molt preuat on el saben degustar.

I ja per últim –i no volem deixar d'esmentar-ho aquí– comentar que, tot i ser una raça d'aptitud eminentment càrnia, les anàlisis genètiques realitzades amb les proteïnes de la llet –concretament la αS_1 -caseïna–, indicaren unes bones aptituds i qualitats tecnològiques de la mateixa per a la producció de formatges (brossat i formatge fresc, per exemple). Aquesta bona potencialitat lletera, mostrada per la raça, també fou contrastada a nivell morfològic amb l'anàlisi de diversos índexs zoomètrics.

05 Adreces d'interès

Associació de Ramaders de Cabra Blanca de Rasquera. Ajuntament de Rasquera. c/. Tortosa, 6. 43513-Rasquera, Tarragona. Tel.: 672290305.

E-mail: aj.rasquera@altanet.org

06 Per saber-ne més

<http://www.rac.uab.cat/blanca.htm>

http://www.tarragona-goig.org/tarraco_003b.htm

CARNÉ, S. (2005). La Cabra Blanca de Rasquera: caracterització estructural de les explotacions i estudi morfològic de la raça. Tesina d'Investigació. Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona.

Foto: Un cabrit de qualitat, amb un pes viu de 7 a 10 kg, és la principal orientació productiva d'aquesta raça. Autors: Jordi Jordana i Sergi Camé

Foto: Cap de Cabra Blanca. La pera o masclet (floc de pèls que creixen al mentó) és sempre present i ben desenvolupada en els bocs, i més discreta o absent en les femelles. Autors: Jordi Jordana i Sergi Camé

CARNÉ, S., ROIG, N., JORDANA J. (2007). "La Cabra Blanca de Rasquera: Caracterización estructural de las explotaciones". Archivos de Zootecnia, 56: 43-54.

CARNÉ, S., ROIG, N., JORDANA, J. (2007). "La Cabra Blanca de Rasquera: Caracterización morfológica y faneróptica". Archivos de Zootecnia, 56: 319-330.

JORDANA, J., PARÉS P.M., SUCH X. (2009). "La Raza Caprina Blanca de Rasquera". En: Guía de Campo de las Razas Autóctonas Españolas. pp: 188-190. Ed. Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino. Madrid.

PARÉS, P.M., FRANCESCH, A., JORDANA, J., SUCH, X. (2005). Catalans de Pèl i Ploma -Races domèstiques autòctones de Catalunya-. pp: 282. Lynx Edicions. Bellaterra, Barcelona.

VIDILLA, M. (2008). Caracterització del creixement dels cabrits de cabra Blanca de Rasquera. Treball Pràctic Tutorat. ETSEA, Universitat de Lleida, Lleida.

07 Autor

Dr. Jordi Jordana i Vidal
Departament de Ciència Animal i dels Aliments
Facultat de Veterinària
Universitat Autònoma de Barcelona
08193-Bellaterra, Barcelona
Jordi.Jordana@uab.cat

Montserrat Vidilla Gil
Associació de Ramaders de Cabra Blanca de Rasquera. Ajuntament de Rasquera. c/. Tortosa, 6. 43513-Rasquera, Tarragona.

Ainhoa Ferrando Lebraud
Departament de Ciència Animal i dels Aliments,
Facultat de Veterinària,
Universitat Autònoma de Barcelona,
08193-Bellaterra, Barcelona.